

Otvorenost parlamenta u regionu i Crnoj Gori

Autor/ka:

Dragan Koprivica

Milica Bogdanović

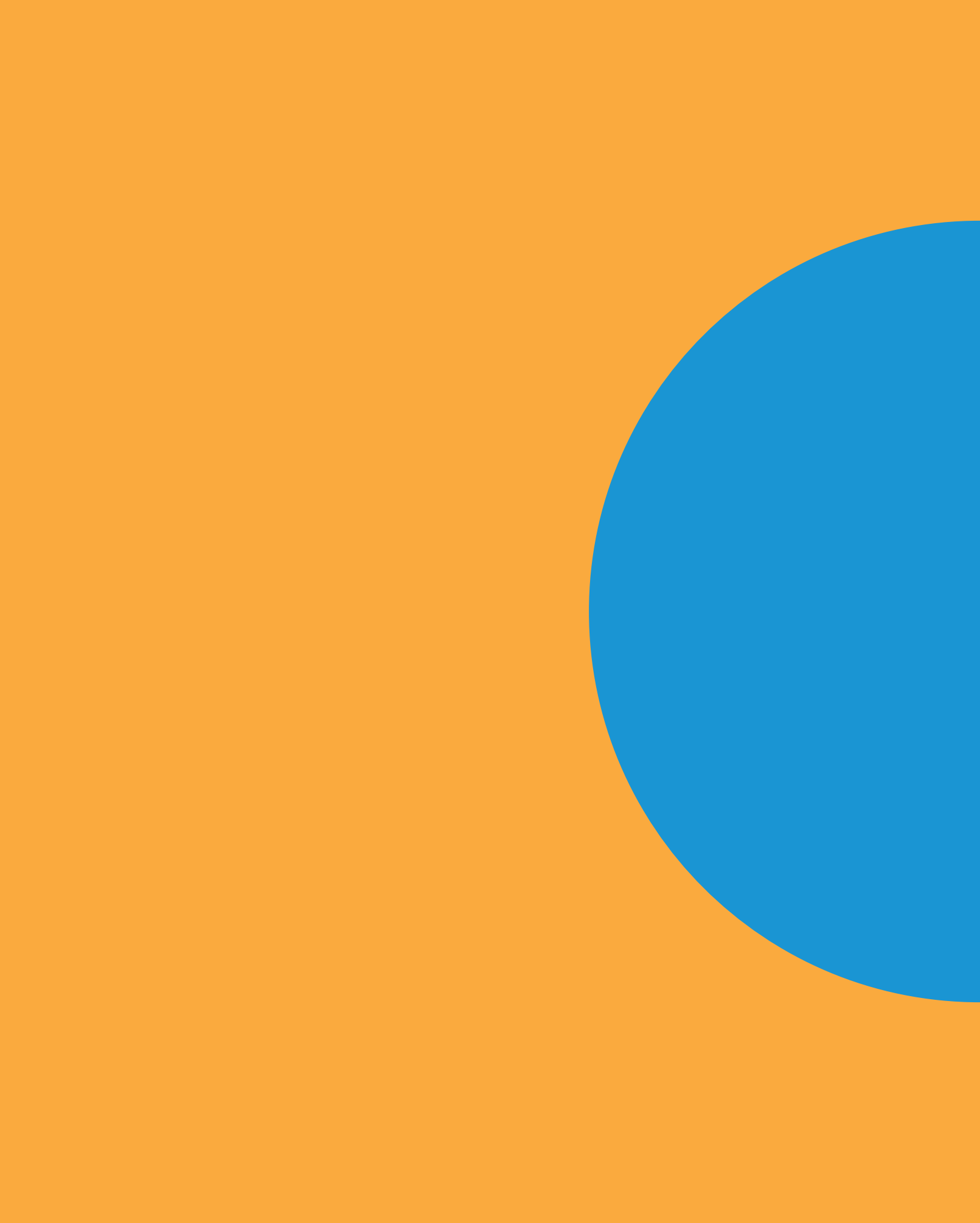

Ovaj projekat je sufinansiran od strane Evropske unije. Predlog praktične politike je urađen uz pomoć Evropske unije. Sadržaj je isključivo odgovornost ActionSEE mreže i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

**National Endowment
for Democracy**
Supporting freedom around the world

Ovaj prijedlog praktične politike je dio projekta finansiranog od strane NED - National Endowment for Democracy. Sadržaj ne odražava stavove donatora.

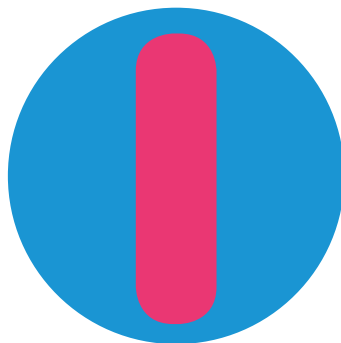

Otvorenost
parlamenta
u regionu i
Crnoj Gori

Autor/ka:

Dragan Koprivica

Milica Bogdanović

Podgorica, jul 2019

UV

Centar za demokratsku tranziciju (CDT) je, u saradnji sa partnerima iz regionalne mreže NVO „ActionSEE“, pripremio analizu nivoa transparentnosti, otvorenosti i odgovornosti zakonodavnih organa u regionu Zapadnog Balkana.

Predlog je rezultat opsežnog istraživanja, baziranog na metodologiji, koje su članice mreže ActionSEE sprovele u toku prethodnih mjeseci u državama regiona. Cilj je da kroz objektivno mjerenje otvorenosti parlamenata u regionu utvrdimo stvarno stanje u ovoj oblasti i uputimo preporuke za njegovo unapređenje. Cilj je, takođe, da se utiče na jačanje principa dobre uprave i pomogne institucijama da ih efikasnije primene u svom radu. Smatramo da su to ciljevi koje dijelimo sa samim institucijama koje su obuhvaćene istraživanjem.

Predlog praktične politike, sa pratećim analizama i preporukama, treći je po redu ovakav dokument. Posle prvog istraživanja koje je sprovedeno 2016. godine, pristupili smo unapređenju i prilagođavanju metodologije istraživanja i njenih indikatora, zasnivajući naš rad na saznanjima i rezultatima monitoringa. Ovogodišnje istraživanje sprovedeno je na osnovu indikatora koji su omogućili preciznu sliku o broju regionalnih parlamenata koji su u protekloj godini radili na poboljšanju svoje otvorenosti.

Svi parlamenti u regionu moraju obezbijediti punu otvorenost svog rada i time demonstrirati političku odgovornost i poštovanje osnovnih principa demokratije. Parlamenti moraju, kroz obezbjeđivanje svih relevantnih informacija, omogućiti nesmetan uvid

OD

u njihov rad. Samo otvorene i odgovorne institucije mogu raditi na stvaranju demokratskog društva kom teže sve zemlje regiona.

Skupština Crne Gore je i po ovogodišnjem istraživanju najotvorenija u regionu. Ona objavljuje većinu važnih podataka i dokumenata. Međutim, postoji stagnacija u pogledu uvođenja dodatnih instrumenata za povećanje politika otvorenosti rada Skupštine. Rezultati ukazuju na to da u prethodnoj godini Skupština nije radila na unapređenju u ovoj oblasti. Samim tim, dobar regionalni rezultat ne smije da zavara jer Skupština Crne Gore ima još dosta posla na usvajanju svih standarda otvorenosti.

Ovaj predlog praktične politike upućen je donosiocima odluka u Skupštini Crne

Gore i parlamentima zemalja regiona. Analiza može biti od koristi i predstavnicima međunarodnih institucija, ali i kolegama iz NVO sektora koji se bave ovim pitanjima.

Ostajemo otvoreni za sve sugestije, dobronamjerne kritike i rasprave o našem prijedlogu.

Otvorenost zakonodavne vlasti u regionu

Rezultati sprovedenog istraživanja pokazuju da parlamenti u regionu u prosjeku zadovoljavaju 65% indikatora otvorenosti, što predstavlja blagi napredak od 4% u odnosu na prethodni krug mjerenja. Iako nema mnogo razloga za zadovoljstvo, ovakav nalaz ukazuje na to da su pojedini parlamenti u regionu krenuli da razvijaju svoju otvorenost u skladu sa nalazima i preporukama istraživanja.

Ovogodišnje istraživanje takođe ukazuje i na značajne regionalne razlike u pogledu otvorenosti parlamenata. Razlika između nacionalnih parlamenata varira od 79%, što je dostignuto u Crnoj Gori do 46% u Bosni i Hercegovini. Pored toga, u toku analizirane tri godine, napredak u otvorenosti je neujednačen, a pad je zabilježen u nekoliko zemalja.

Najviši zakonodavni organi regiona još uvijek nemaju strateški pristup politici otvorenosti. Informacije o radu parlamenta pripadaju građanima, te je potrebno stalno poboljšavati postojeći nivo kulture otvorenosti parlamenta. Politika otvorenosti treba da se razvija istim tempom kao i nove tehnologije. To bi, između ostalog, podržalo i olakšalo objavljivanje podataka u otvorenom formatu. U prilog tome ide i činjenica da rezultati pokazuju da parlamenti u regionu nijesu posvećeni objavljivanju podataka u takvom formatu, čime se opovrgavaju i umanjuju upotrebne vrijednosti objavljenih informacija.

Nedostatak želje za radom na unapređenju otvorenosti i transparentnosti parlamenata je vidljiv i kroz činjenicu da nam četiri parlamenta iz regiona nije dostavilo odgovore na upitnik, na osnovu kojih temeljnije istražujemo i ispitujemo procedure i prakse otvorenosti (Srbija, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Bosna i Hercegovina). To ukazuje na činjenicu da su čak i oni parlamenti koji ostvaruju najbolje rezultate u otvorenosti više skloni formalnom ispunjenju obaveza, negoli suštinskoj otvorenosti i saradnji sa civilnim društvom i građanima. Nespremnost institucije da popuni upitnik je sama po sebi pokazatelj otvorenosti i interesovanja za promovisanje otvorenosti.

Transparentnost, pristupačnost i komunikacija sa građanima

Iako postojanje Zakona o slobodnom pristupu informacijama u regionu u velikoj mjeri doprinosi većoj transparentnosti parlamenata, potrebno je dodatno ojačati njegovu primjenu. Izuzetno je značajno da parlamenti ulože napor kako bi poboljšali proaktivnost u objavljivanju informacija o svom radu.

Iako među parlamentima u regionu postoje države koje se ističu i primjeri dobre prakse kada je u pitanju objavljivanje podataka o radu parlamenta i poslanika, zakonodavni okvir i deklarativna posvećenost poštovanju principa otvorenosti i međunarodnih standarda često ostaju samo na papiru. Rezultati istraživanja pokazuju da većina parlamenata u regionu još nije objavila informacije o aktivnostima poslanika u skupštinskim odborima, dokumentima koji potiču iz rada odbora, niti podnijete amandmane.

Ono što svakako izaziva zabrinutost je činjenica da parlamenti i dalje ne postižu zadovoljavajuće rezultate kada je riječ o pripremi, raspravi, usvajanju i predstavljanju (u formatu otvorenih podataka) državnog budžeta.

Parlamenti u regionu su i dalje inertni i ne teže ulaganjima u nove kanale komunikacije koji bi mogli da premoste jaz između građana i njihovih predstavničkih institucija. Takođe, niti jedan parlament ne nudi mogućnost podnošenja e-peticija.

U svakoj zemlji je uspostavljena osnova za sprovođenje konsultacija. Pod ovim se podrazumijeva mogućnost organizovanja javnih slušanja, na kojima civilno društvo i ekspertska zajednica mogu da podnose svoje predloge i učestvuju, kao i omogućavanje zainteresovanim građanima i civilnom društvu da prisustvuju sjednicama parlamentarnih odbora.

Od suštinskog je značaja da se parlamenti u regionu potrude da u potpunosti uvide značaj, ulogu i mišljenje civilnog društva u demokratiji i da poboljšaju mehanizme saradnje. Primjećeno je da je, uprkos postojećim mehanizmima i deklarativnoj riješenosti nosilaca zakonodavne vlasti, parlamentarna saradnja sa civilnim društvom u regionu generalno narušena. Skupština Republike Srbije prekinula je saradnju sa Otvorenim parlamentom nakon protesta ove inicijative zbog načina na koji se raspravljalo o Zakonu o budžetu za 2018. godinu i načina na koji je on usvojen.

Nadzor parlamenta dobra osnova i loše sprovođenje

Parlamenti u zemljama Zapadnog Balkana i dalje imaju dobre osnove za sprovođenje nadzorne uloge, što podrazumijeva procedure koje omogućavaju skupštini da preispita vladu i pozove je na odgovornost, ali i skupštinskim odborima da uključe stručnjake u konsultacije o određenim zakonodavnim stavkama ili oblastima politika.

Međutim, potrebno je značajno ojačati parlamentarni nadzor na nivou cijelog regiona, sa naglaskom na obezbjeđivanje njegove pune primjene u praksi. Parlamenti u regionu su nastavili da primjenjuju ovu funkciju na puko formalan način i u 2018. godini, što je dovelo do činjenice da su rezultati parlamentarnog nadzora zapravo izostali. U svojim pojedinačnim izveštajima za svaku zemlju, objavljenim u maju 2019. godine, Evropska komisija je ponovo istakla potrebu za jačanjem kontrolne i nadzorne funkcije u smislu njene efikasne primjene.

Ovakva situacija nas vraća na prošlogodišnji zaključak. Unazađivanje parlamenta kao ključne institucije u obezbjeđivanju vladavine prava i mehanizama uzajamne kontrole, koje se ogleda u rijetkom i površnom nadzoru nad izvršnom vlašću, predstavlja ozbiljan izazov u demokratskim procesima i na putu ka evrointegracijama u čitavom regionu. Svi parlamenti u regionu moraju da učine napor kako bi u potpunosti i suštinski sproveli postojeće mehanizme, čime će doprinijeti unapređenju političke odgovornosti.

Slaba procjena i kontrola rada parlamenata i ponašanja poslanika efekti, integritet i etika

Treću godinu zaredom, istraživanje je pokazalo da se rad parlamenata u regionu ne zasniva na uspostavljanju jedinstvene metodologije i odgovarajućih pokazatelja za mjerenje rezultata i kvaliteta njihovog rada i rada poslanika. Očekuje se da postoji pravni osnov i kapaciteti parlamenata da sprovedu analizu efekata zakona i drugih pravnih akata koji se u parlamentu usvajaju, a vlade ih sprovedu.

Kada se govori o lobiranju, situacija je nešto bolja u 2018. godini, budući da se i Srbija priključila Severnoj Makedoniji i Crnoj Gori koje su usvojile propise u ovoj oblasti. Međutim, Srbija ostaje jedina zemlja u regionu koja još uvijek nema Etički kodeks za poslanike, jer je i Severna Makedonija usvojila ovaj dokument u 2018. godini. Ipak, opšti je zaključak da je sprovođenje Etičkog kodeksa na nivou cijelog regiona i dalje vrlo slabo.

Neophodno je da parlamenti koji još uvijek nijesu usvojili Etički kodeks, to postave kao prioritetni cilj. Pored toga, potrebno je da svi parlamenti svih zemalja regiona uspostave jasne mehanizme za sprovođenja Etičkog kodeksa za poslanike i za sankcionisanje kršenja standarda ponašanja. Praksa iz regiona pokazuje da kršenje etičkih kodeksa uglavnom ne rezultira sankcionisanjem nedoličnog ponašanja i često predstavlja predmet političkih dogovora. Dosljedna primjena pravila i principa postavljenih u etičkim kodeksima je presudna za podizanje nivoa političke odgovornosti i povjerenja javnosti u rad parlamenata.

Otvorenost Skupštine Crne Gore

Skupština Crne Gore i dalje nosi titulu najotvorenijeg parlamenta u regionu.

Ova institucija trenutno ispunjava 79 % indikatora otvorenosti. Ovaj rezultat je nešto lošiji u odnosu na prošlu godinu, kada je crnogorski parlament zadovoljavao 81 % pokazatelja otvorenosti. Dio razloga za ovaj pad leži u činjenici da nam Skupština Crne Gore ove godine nije odgovorila na upitnik koji smo joj uputili. Upitnik služi za temeljnije ispitivanje procedura i praksi otvorenosti, a dostavljanje odgovora na upitnik ujedno predstavlja svojevrsni indikator otvorenosti jedne institucije. S druge strane, rezultat ukazuje na to da u prethodnoj godini Skupština nije radila na dodatnom unapređenju svoje otvorenosti.

S obzirom na to da je u pitanju institucija koja je neposredno izabrana i odgovorna građanima, ne ohrabruje činjenica da iz godine u godinu ne unapređuje svoju otvorenost. Parlament ima ključnu ulogu u demokratskom sistemu, pa bi trebalo da budu nosilac procesa koji će omogućiti građanima da efikasnije prate rad institucija. Međutim, najviše zakonodavno tijelo u državi nema strateški pristup politici otvorenosti. Kao što smo i ranije ukazivali, zahtjevi otvorenosti se mogu samo posredno izvesti iz Ustava, Poslovnika i drugih akata, te su predmet različitog tumačenja i raspoloženja donosilaca odluka.

Osim toga, treba imati u vidu da je tokom naših mjerenja kvalitet rada parlamenta opao, kao rezultat perioda u kojem je cijela opozicija bojkotovala Parlament. Parlamentarna rasprava svedena je na minimum, a zakonodavstvo je usvojeno bez odgovarajuće rasprave u vremenskom okviru koji podsjeća na hitnu proceduru. Takođe, bez opozicije, kontrolna funkcija parlamenta je značajno smanjena. Bojkot parlamenta je negativno uticao na politički život, ometao nadzornu funkciju parlamenta i blokirao procese koji zahtijevaju podršku, poput izborne reforme ili izbora pravosudne vlasti.¹

1 —————
Milica Kovacevic,
*Parliamentary Boycotts
in the Western Balkans:
Case Study, Montenegro,*
Westminster Foundation
for Democracy

Većina zaključaka o otvorenosti parlamenta iz prethodnih godina ostaje nepromijenjena. Nije ispunjena gotovo niti jedna preporuka za razvoj otvorenosti koju smo uputili u prošlogodišnjem dokumentu. Samim tim postoji mogućnost da Skupština Crne Gore u narednom periodu izgubi regionalni primat na ovom polju.

Crnogorski parlament ne koristi u potpunosti potencijal za dalji razvoj politike otvorenosti. I u 2018. je, kao i u prethodnom periodu kada smo analizirali otvorenost parlamenta, izostalo strateško uređenje politika otvorenosti i stvaranje preduslova za njeno dalje usavršavanje. Nije pripremljen Zakon o Skupštini Crne Gore kojim se riješila mnoga pitanja otvorenosti ali i druga važna pitanja vezana za procedure i načine funkcionisanja Parlamenta (naročito na stvarne ishode parlamentarnih istraga). Nije donesena ni Strategija razvoja Skupštine Crne Gore.²

Takođe nije prepoznata potreba da se promijeni i usavrši Poslovnik o radu Skupštine, kojim bi se preispitale procedure koje u praksi stvaraju zabune i probleme, ali i često nejasan i sporan način funkcionisanja Kolegijuma predsjednika Skupštine.³

Transparentnost rada radnih tijela nije unapređena u toku prethodne godine, pa i dalje nema direktnog prenosa niti liste glasanja pojedinačnih poslanika na sjednicama radnih tijela.

Ipak, većina podataka koje je Skupština objavljivala u prethodnoj godini, nastavila je da objavljuje i u 2018.

Skupština Crne Gore redovno ažurira svoju internet stranicu. Dostupni su dnevni redovi sjednica i tekstovi predloga zakona, usvojenih zakona i podnešenih amandmana. Dostupna je lista poslanika/ca i informacije o njihovim zaradama, ali nijesu objavljene biografije svih poslanika aktuelnog saziva.

Plan zakonodavnog rada nije objavljen za 2017. i 2018. godinu. Skupština redovno objavljuje godišnje izvještaje o radu, međutim od 2015. godine se ne objavljuju i polugodišnji izvještaji o radu Skupštine Crne Gore.

Potrebno je da Skupština unaprijedi način objavljivanja budžeta i završnih računa. Ovi dokumenti nijesu dostupni u open data formatu, čime je otežana analiza i upotreba tih podataka. Putem internet stranice Skupštine se može pristupiti stranici Parlamentarne budžetske kancelarije, gdje je dostupan Prikaz predloga Zakona o budžetu za 2019. Polugodišnji izvještaj o utrošenim sredstvima Skupštine nije objavljen u 2017. i 2018. godini.

Skupština objavljuje relevantne informacije kada je riječ o postupku javnih nabavki. Dostupni su planovi javnih nabavki, pozivi i odluke i ugovori o javnim nabavkama.

Kada je riječ o procedurama za ostvarivanje slobodnog pristupa informacijama, na internet stranici se može pronaći ažurirani Vodič za slobodan pristup informacijama, kontakt službenika koji je zadužen za postupanje

————— 2

CDT, *Otvorenost parlamenata u regionu i Crnoj Gori*, 2018.

————— 3

Isto.

po zahtjevima, kao i informacije kojima je po zahtjevu odobren pristup.

Direktna komunikacija sa građanima i dalje ostaje slaba tačka ove institucije. Nijesu ostvareni mehanizmi putem kojih bi građani mogli direktno da skrenu pažnju na negativne pojave u društvu i traže brzu reakciju.

Fejsbuk i Tviter nalozi Skupštine još ne postoje, niti je Skupština otvorila mogućnost podnošenja inicijativa i peticija. Građanima i dalje ostaje jedina mogućnost da prikupe šest hiljada potpisa ako žele skrenuti pažnju ljudi koje su birali.

Metodologija istraživanja

Otvorenost je ključni uslov demokratije jer omogućava građanima da dođu do informacije i znanje potrebno za ravnopravno učestvovanje u političkom životu, efektivno donošenje odluka i držanje institucija odgovornim za politike koje sprovode.

Institucije diljem svijeta preduzimaju konkretne akcije u cilju povećanja svoje transparentnosti i odgovornosti prema građanima. A da bismo ustanovili u kojoj mjeri građani Zapadnog Balkana dobijaju pravovremene i razumljive informacije od svojih institucija, razvijen je Regionalni indeks otvorenosti zakonodavne vlasti.

Regionalni indeks otvorenosti mjeri stepen do kojeg su institucije zemalja Zapadnog Balkana otvorene prema građanima i društvu, na osnovu četiri principa: (1) transparentnost (2) pristupačnost (3) integritet i (4) učinkovitost. Princip transparentnosti podrazumijeva da su organizacione informacije, budžet i postupak javnih nabavki javno dostupni i objavljeni. Pristupačnost se odnosi na obezbjeđivanje i poštovanje procedura za slobodan pristup informacijama, te jačanje interakcije sa građanima. Integritet obuhvata mehanizme za prevenciju korupcije, sprovođenje etičkih kodeksa i regulaciju lobiranja. Posljednji princip, učinkovitost, se tiče monitoringa i evaluacije politika koje sprovode institucije.

Vodeći se međunarodnim standardima i preporukama⁴ i primjerima dobre prakse, ovi principi su dalje razrađeni kroz posebne kvantitativne i kvalitativne indikatore koji se ocjenjuju na osnovu dostupnosti informacija na zvaničnim internet stranicama institucija, kvaliteta pravnog okvira za pojedinačna pitanja, drugih izvora javnog informisanja i upitnika koji su prosljeđeni institucijama.

Istraživanje je sprovedeno u periodu od decembra do kraja marta 2019. godine. Posljednje mjerenje izvršili smo kroz više od 117 indikatora otvorenosti parlamenata u regionu, i prikupili preko 1000 podataka o njima. Standardna greška cjelokupnog indeksa otvorenosti iznosi + / -3%.

Na osnovu rezultata istraživanja, razvijen je predstavljeni set preporuka i smjernica koje su usmjerene institucijama.

————— 4

Analizirani su standardi i preporuke brojnih međunarodnih institucija, kao što su: Access Info Europe, EU, OECD, OGP, SIGMA, World Bank itd.

Istraživački centar CDT-a

Istraživački centar CDT-a (IC) je osnovan 2011. godine uz podršku Think Thank Fonda.

Cilj **IC-a** je unapređenje javnih politika, donošenje kvalitetnijih odluka državnih organa, osnaživanje javnog dijaloga i jačanje institucija.

IC u svom radu koristi savremene istraživačke metode i vodi se standardima transparentnosti, objektivnosti i preciznosti. Oslanjajući se na komparativne primjere dobre prakse i praktične rezultate, definiše mjere i preporuke za poboljšanje stanja koje se dostavljaju donosiocima odluka i široj javnosti.

IC je posvećen kontinuiranom usavršavanju sopstvenih kapaciteta i kao mehanizama kontrole kvaliteta naših istraživačkih proizvoda, a u svoj rad, pored CDT tima, uključuje brojne domaće i međunarodne stručnjake kao spoljne saradnike.

Vašoj pažnji preporučujemo sljedeće predloge praktične politike:

O potrebi promjene izbornog zakonodavstva i dostizanja demokratskih standarda fer izbora možete čitati u dokumentima:

- Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU – Prvio dio: Legitimitet i integritet izbora – neophodan korak ka evropskim vrijednostima
<https://www.cdtmn.org/2018/11/02/vrijeme-je-da-zatvorimo-poglavlje-fer-izbora/>
- Nakon tri velika izborna ciklusa: Kako do izbornog integriteta
<https://www.cdtmn.org/izbori/izbori-analize/kako-do-izbornog-integriteta-2018-predlog-prakticne-politike/>
- Državna izborna komisija u Crnoj Gori - neuspjeli eksperiment. Neophodni koraci za stvaranje kredibilne institucije
<https://www.cdtmn.org/2018/06/21/drzavnaizborna-komisija-neuspjeli-eksperiment/>
- Depolitizovana i efikasna izborna administracija – preduslov povjerenja u izbore
<https://www.cdtmn.org/wp-content/uploads/2017/02/DIK-Policy-01022017.pdf>
- Preporuke za unapređenje rada Agencije za sprječavanje korupcije – Kroz osvrt na zaključke objavljene u izvještaju o kontroli parlamentarnih izbora
<https://www.cdtmn.org/izbori/izbori-analize/preporuke-za-unapredenje-ra-da-agencije/>

O tome kako napredak Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU vide eksperti u civilnom društvu čitajte u:

- Procjena napretka u ispunjavanju političkih kriterijuma EU: Demokratija bez institucija – novi balkanski izum
<https://www.cdtmn.org/eu/eu-analize/demokratija-bez-institucija-novi-balkanski-izum-predlog-prakticne-politike/>

- Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Peti dio: Javna uprava - servis građana ili igračka u rukama politike?
<https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/javna-uprava-ne-radi-u-interesu-gradana/>
- Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Četvrti dio: Turobna zbivanja i druge priče o medijima
<https://www.cdtmn.org/civilno/civilno-analize/turobna-zbivanja-i-druge-pri-ce-o-medijima/>
- Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Treći dio: Nezavisne institucije preduslov za borbu protiv korupcije i kriminala
<https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/treci-dio-nezavisne-institucije-preduslov-za-borbu-protiv-korupcije-i-kriminala/>
- Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU. Drugi dio: Pravosuđe
<https://www.cdtmn.org/2018/12/15/nakon-18-godina-reforme-pravosuda-devalvacija-postignuca/>

O tome kako država i lokalne samouprave planiraju razvoj, mjere uspjeh svog rada i šta treba da urade da bi se unaprijedile prakse u ovoj oblasti čitajte u:

- Sistem planiranja za sada bez održive evaluacije
<https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/sistem-planiranja-bez-kvalitetne-evaluacije/>
- Planiranje, mjerenje i izvještavanje kao poluge uspjehnosti Vladinih politika
<https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/predlog-prakticne-politike/>
- Planiranje, mjerenje i izvještavanje kao poluge uspjehnosti lokalnih politika - Na primjeru opština Nikšić i Kotor
<https://www.cdtmn.org/dobroupravljanje/du-analize/upravljanje-za-rezultate-na-lokalnomnivou-2017-predlog-prakticne-politike/>

O tome kako mediji ispunjavaju profesionalne standarde čitajte u:

- Raskrinkavanje medijskih objava u Crnoj Gori i regionu: Infekcija manipulacijama
<https://www.cdtmn.org/civilno/civilno-analize/infekcija-manipulacijama-raskrinkavanje-me-2019/>

Kako država prepoznaje nasilni ekstremizam i kako se protiv njega bori saznajte u dokumentu:

- Kako poboljšati sprovođenje Strategije suzbijanja nasilnog ekstremizma?
<https://www.cdtmn.org/eu/eu-analize/kako-poboljsati-sprovođenje-strategije-suzbijanja-nasilnog-ekstremizma-2017-predlog-prakticne-politike/>

OTVORENOST PARLAMENATA U REGIONU I CRNOJ GORI

autor/ka:

Dragan Koprivica / Milica Bogdanović

**CENTAR ZA
DEMOKRATSKU
TRANZICIJU**

Moskovska 153,
81 000 Podgorica
Crna Gora

+382 20 331 227
cdtmn@t-com.me
www.cdtmn.org

